

**ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПИ У
РАНЬОМОДЕРНУ ДОБУ: ДОСЛІДЖЕННЯ
РІДКІСНИХ СТАРОДРУКІВ XVII СТ.**

ТКАЧУК РУСЛАН ФЕДОРОВИЧ

доктор філологічних наук,

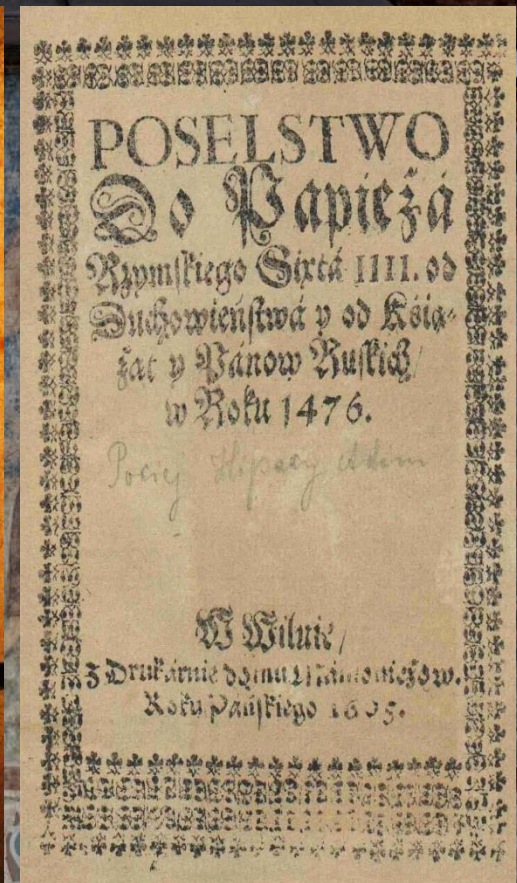
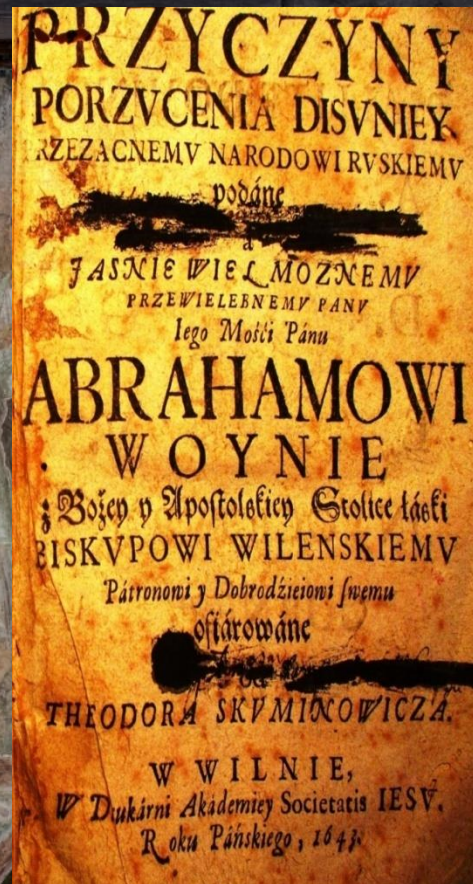
старший науковий співробітник

Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України

Київ 2024

Визначення об'єкта і предмета роботи

- **Об'єктом роботи є книги українських полемістів-богословів XVII ст. Теодора Скуминовича та митрополита Іпатія Потія**
- **Предметом роботи є історико-культурний, богословський, риторичний та герменевтичний аспекти текстотворення книжності унійних і католицьких полемістів**

Методологія дослідження

В роботі, що має міждисциплінарний характер, застосовано культурно-історичний, порівняльно-історичний, типологічний, дескриптивний, функційно-комунікативний, текстологічний, джерелознавчий, герменевтичний та біографічний методи. Поєднання цих теоретичних методів наукового аналізу пам'яток поемічного письменства дозволило дослідити книжність Теодора Скуминовича та митрополита Іпатія Потія в найбільших деталях, розкрити наявні в ній історичний, богословський та риторичний складники.

Герб митрополита Іпатія Потія

Наукова новизна та актуальність

- Спростовано сфальшовані наративи Кремля про штучність державності України, її появу у ХХ ст. та історичну єдність українців і московитів від часу Київської Русі.
- Із багатовікового забуття в історію української культури повертається богословсько-полемічна книжність Теодора Скуминовича.
- Вперше комплексно проаналізовано творчий доробок (трактати, казання, гомілії, листи) митрополита Іпатія Потія.
- Здобутком роботи є доведення історичної приналежності України до культури та цінностей Західної Європи, прагнення її церковної верхівки до ведення об'єднавчого діалогу з Римом, у той час, як Москва залишалась замкнутою та ворожою до будь-яких контактів із Заходом.

Теоретичне значення роботи

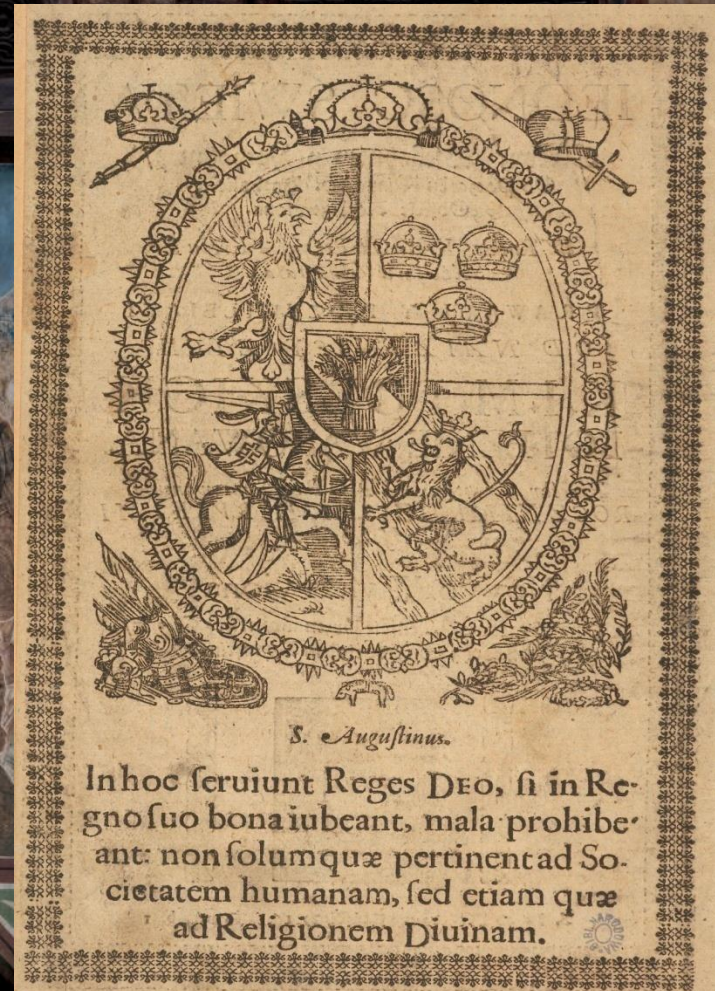
Матеріали та висновки дослідження важливі для пізнання сучасних суспільно-церковних процесів, їхніх витоків та наслідків для розвитку не лише літературного процесу, а й богословської думки та історіографії України. Здобуті результати можуть бути підґрунтям для подальшого вивчення творчості унійних і католицьких полемістів у контексті європейських традицій ведення релігійної суперечки в літературі.

Skuminowicz T. Epistopla Paschalis (Dantisci, 1659)

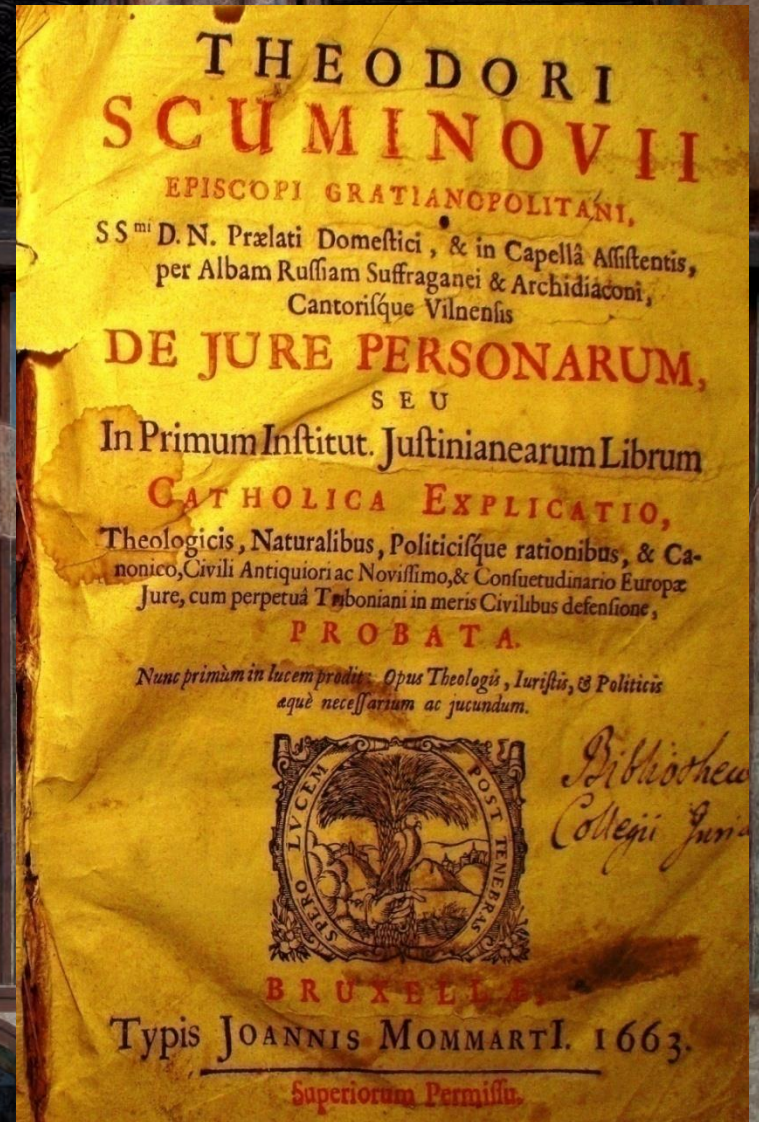
Зміст роботи

Простежено релігійні та культурні зв'язки України із Західною Європою у XVII ст.; розкрито панораму церковно-суспільних відносин в Україні ранньомодерної доби; проаналізовано техніку риторичного письма, богословську думку Теодора Скуминовича та первоієрарха Київської митрополії Іпатія Потія, полемічний доробок і церковне служіння яких було негативно висвітлено у російській та радянській історіографії.

ledność święta Cerkwie Wschodniej
y Zachodniej (Wilno, 1632)

Видатний німецький учений
Готфрід Вільгельм Ляйбніц
високо оцінював правознавчі
праці Теодора Скуминовича

Scuminovius T. "De jure personarum"
(Bruxellae, 1663)

Усесвітньо відомий нідерландський лікар Племпій
Вопіск Фортунат та німецький теолог і теоретик
Бароко Якоб Масен присвятили Теодору
Скуминовичу свої праці

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISSIMO
DOMINO
THEODORO
SKVMINOVIO
DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA
EPISCOPO
GRATIANOPOLITANO
Sanctissimi D. N. Pont. Max.
PRÆLATO DOMESTICO,
ET ASSISTENTI.
PER ALBAM RVSSIAM
SVFFRAGANEO.
CANTORI PRÆLATO VILNENSI &c.
V.F. PLEMPIVS gaudere & benè rem gerere.

T Ot terris peragratis, tot popu-
lorum moribus perspectis,
tot viris doctis, illustribus,
summatibus cognitis, belli Poloniæ in-

Plempius V. F. De affectibus
capillorum et unguum tractatus»
(Lovanium, 1662).

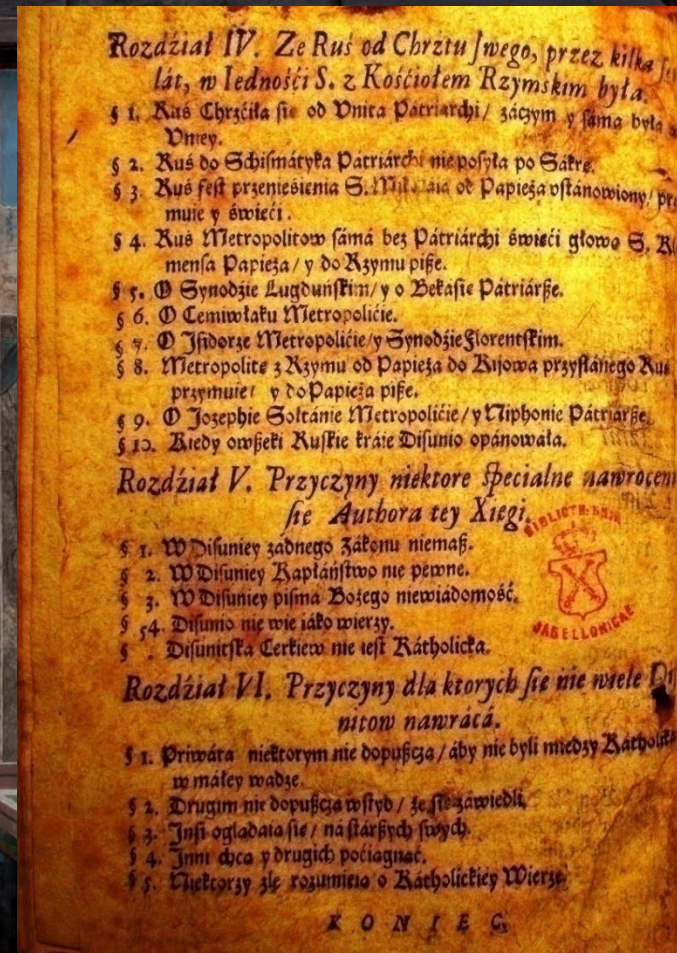
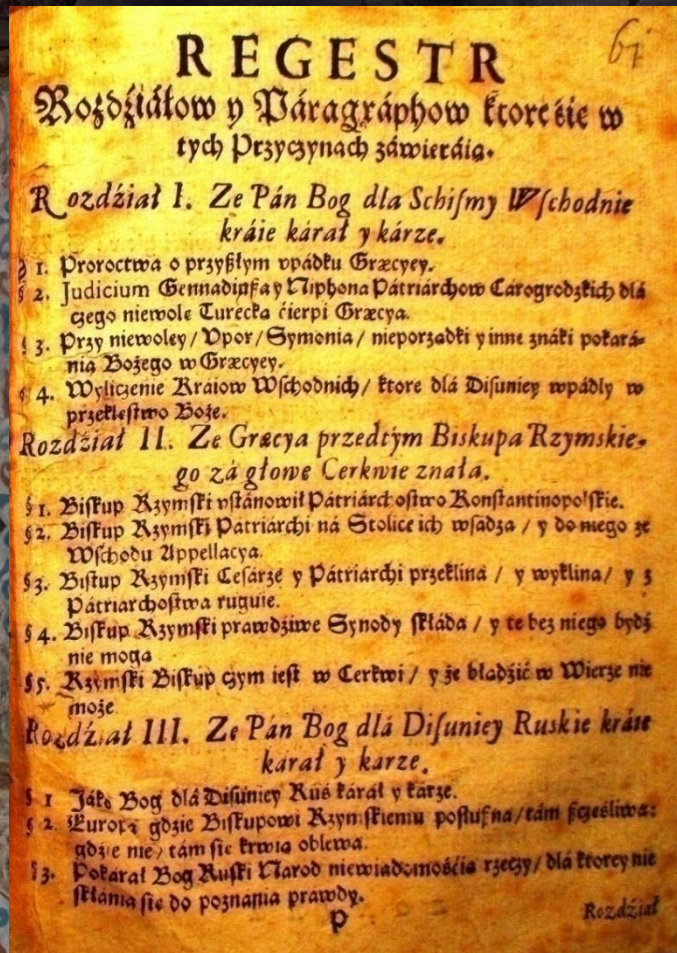
FAMILIARIVM
ARGVTIARVM
Coll. Fontes. Loc. 94
Honestæ & eruditæ recreationis gratiâ
excitati
Amsterdam. 1667.
A V T O R E
R. P. JACOBO MASENIO
E Societate Jesv.
per Fabricio M. Spitzner
Editio altera locupletior.

COLONIE AGRIPPINÆ
per JOANNEM ANTONIUM KINCIIUS
ANNO M. DC. LX.

Masenius J. «Familiarium
argutiarum fontes» (Colonia
Agrippinae, 1660).

Твір "Przyczyny porzucenia Disuniey" складається з присвяти, вступного слова до читача та шести тематичних розділів

Перший розділ “*Ze Pan Bog dla Schismy Wschodnie kraie karał y karze*” (“Що Бог карав і карає Східні краї через схизму”) містить рефлексії Теодора Скуминовича щодо причин занепаду Візантійської імперії. Основною з них полеміст вважав “схизму” (гр. *σχίσμα* – “розкол”).

Мініатюра з хроніки Іоанна Скилиці (*Synopsis Historiarum*; XII ст.).

PRZYCZYNY GENERALNE RYSI DO PORZUCZENIA
DISYNIJ
ROZDZIAŁ I.
ZE PAN BOG DLA SCHISMY
Wschodnie Kraie karał y karze.

S tarodawną potęgę/ mądrość/ dostątki/ sławę Grecyey/ y innych Narodow Wschodnich iączył Tyrceckiego ciężarem ięszce nieprzyćisnionych wważaiac/ a na niewolniczy dzisiaj by onych że wzieraiac pozor/ iako lud on znamienny/ mądry/ sławny/ mocny/ y ktory wielom panował prawie na przykład w Błogosławienstwie Bożym światu podany/ sąsiadow swych został pośmiewiskiem/ y ciało y duże gubiacego Tyranna niewolnikiem/ a złości Machometanśkiej celem: iako pozbył sławy y postronnych nieprzepleconey/ wtrącił piekność wielu narodow piękność przechodzaca/ podobalsie y nieprzyaiaciol swych wraganiui: iako krolwacemu miastu stracono korone z głowy/ Kieżeta sameczne z Bąty weselney obnażono/ obrano zaś woźdźdzenie niewolnicze/ skrepowano potężnie ruce/ pęta włożo

Розколи патріархів Фотія та Михаїла Керуларія з Римом потрактовано як причину таких негативних явищ у церковному житті Сходу, як симонія та занепад теології.

У другому розділі «*Ze Graecia przedtym Biskupa Rzymskiego za Głowę Cerkwie znała*» («Що Греція перед тим єпископа Рима знала за голову церкви») викладено аргументи на підтвердження вчення Римської церкви про примат Папи Римського у Вселенській церкві.

Картина П'єтро Перуджино "Христос дає ключі святому Петру" (1482/1483 рр.).

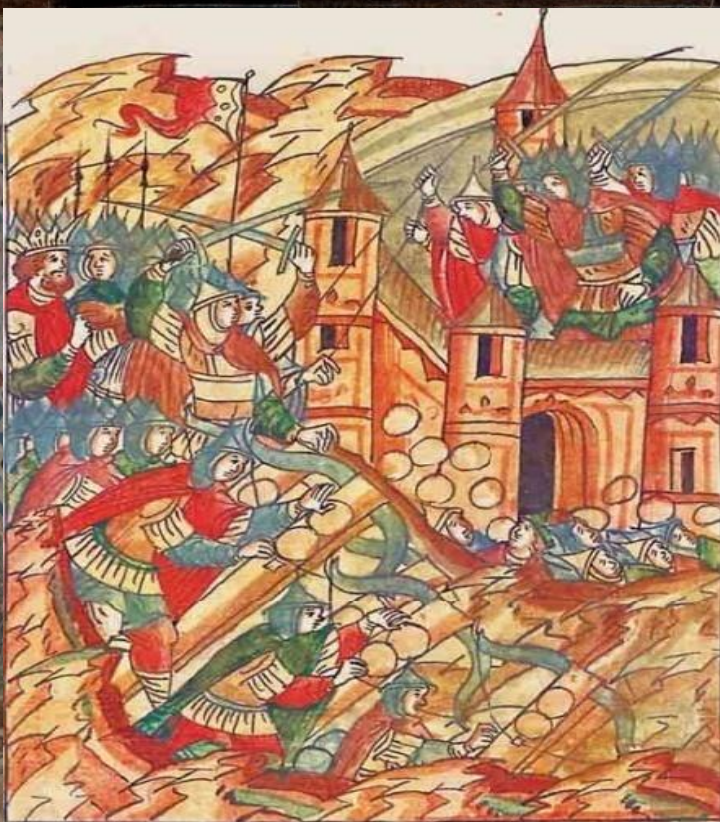
ROZDZIAŁ. II.

Ze Graecia przedtym Biskupa Rzymskiego za Głowę Cerkwie znała,

Zew Gracyey Dnia przedtym byla/serokiemi
Zdowodzic przykladami mniey potrzeba/ ponie-
waz y disunit przeczyc temu nie bedzie/ ze Kościol
Rzymiski y Græcki w zgodzie y Jedności swietey/
iedne niegdys mieli wiary dogmata, iednymi sie
szycieli soborami/ wespólna wynikajace powstao-
wali Herezye/ pospolu ie przeklinali y potepiali:
ale iezeli taka byla Dnia/ iaka Dysonici neguia/ ze
Biskupa Rzymskiego za głowe Cerkwie widomey
miáno / to Controuersum y nie uważnich: atol-
li prawda sama wola/ y ichze Kiegi wyswiadcza-
ia/ ze Konstantinopska stolica in flore niegdys
y pośano waniu narodow/ kiedy Cesarzami rza-
dzila/ y niewyliczonemi dostatkami oplywala/ sto-
lica Apostolska Rzymiska/ starza od siebie bydz
znala

Наведено низку аргументів *ad historiam* про призначення, скинення та анафемування папами першоієрархів Східної Церкви та візантійських імператорів.

У третьому розділі «*Že Pán Bog dla Schismy Ruskie kraie karat y karze*» («Що Бог карав і карає Руські землі через схизму») викладено міркування щодо причин занепаду державності Русі-України та тогочасних суспільно-політичних криз, екологічних катастроф, які охопили держави Західної Європи.

Мініатюра з Лицевого літописного зводу XVI ст. (т.5, с.453) «Облога Києва військами Батия».

ROZDZIAŁ. III.

Ze Pán Bog dla Schismy Ruskie kraie
karat y karze,

Est zá co Pánu wielkieg miłosierdzia dziekować /
I że nie w zápalczywości swoiey nás strofuie / ani
w gniewie swoim kárze nás / ale podług wi elkości
miłosierdzia swego lastáwie iáko Ociec postępuje
z námi / oczekiwájac popráwy nášej / y wygladájac
ná obeyrzienie náše do S. Stolicy Rzymskiej :
sámac to tylko Rus oboia / ktora y pod Náias
śnieyšym Monárcha Polskim / y pod Cérem Mos
skiewskim żyie / w rowney z pomienionemi páńs
stwy Schismie te wáiac / bieza tego Bożego ná so
bie nie widzi / dáy Boże aby y nie widziála. Czy
li sie to dzieie z nie poietey rády Bożey / y wtaionych
przed głowiekiem gornego Párlamentu sadow /
že wielorodne Rossyjskie kráie od niewoley Ocho
máńskiej sa wwolnione? bydz to może : czyli też
przyczynie oddálenia sie od nás pomienionego ká
ránía Bożegoy my poiac możemy / že te dos
brodziey?

- Військову могутність Русі-України пов'язано із єдністю Київської митрополії з Римом.
- Кризові явища в Україні та екологічні катастрофи в Європі представлено як Божу кару за поширення атеїзму та "схизми".

У четвертому розділі “*Ze Rus od Chrztu swego przez kilka set lat w ledności Ś. z Kościołem Rzymskim była*” (“Що Русь від свого хрещення впродовж кількох століть була в єдності з Римською Церквою”) простежено історичні зв’язки Київської митрополії з Римом.

Мініатюра хрещення князя Володимира (АХІОС: таїнство людської природи. Київ, 2015).

R O Z D Z I A I, IV.

Ze Rus od Chrztu swego przez kilka set lat w ledności S. z Kosciołem Rzymskim była

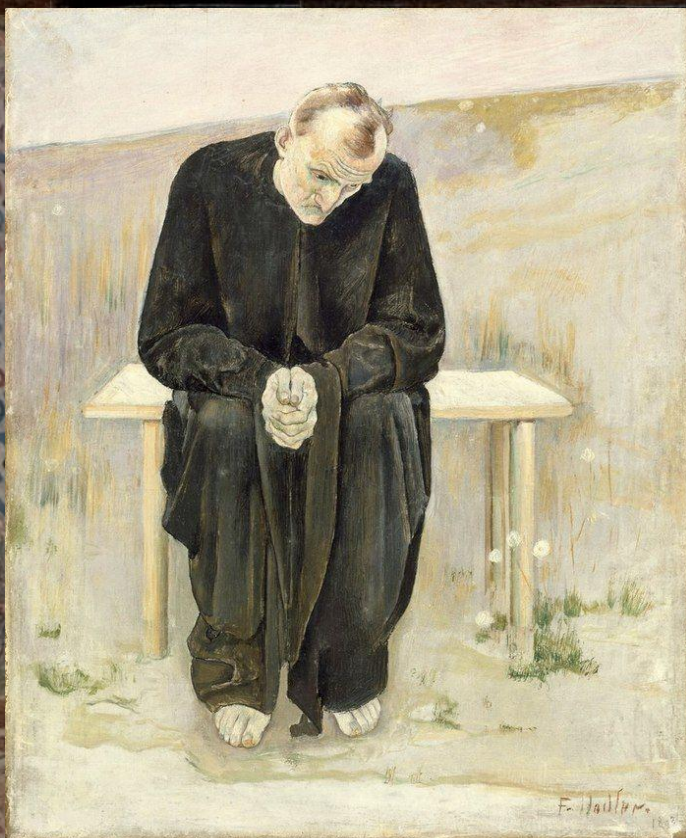
Bym rzecze wiście danna onez Kosciołem A S. Rzymskim Dnia w Wierze Narodu Ruskiego pokázal/ poloże anteaeta w Rusi tempo ra, á uwážyé potrzeba/ iako též Rusz Bogiem / y Bog tot per saecula postepował z Narodem Ruskim; aby każdy w Kroniki werytázawš y domos we obaczyl/ze kiedy Rus w Jedności była swieret z Kosciołem Rzymskim/ oplywała w Błogosła wienstwie Bozym/ a kiedy sie do Disuniey wda wála/ widziála nád joba przeklestwo y pokaranie.

§. 1. Rusz Chrzciłá sie od Vnita Patriárchi, záczym, y sama była w Vnicy.

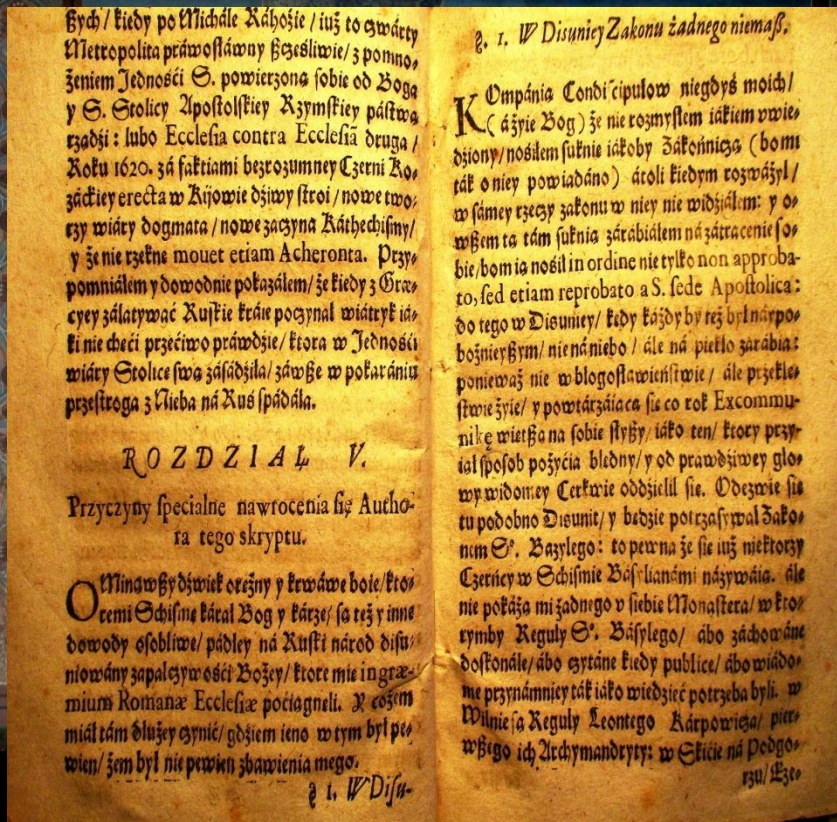
O Mławošy Chrzy pierwsze Ruskie/ od Solo by por

- Обґрунтовано унійну концепцію хрещення України.
- Доведено незаконність відокремлення Московської церкви від материнської церкви в Києві у XV ст.

У п'ятому розділі «Przyczyny specjalne nawrocenia się Authora tego skryptu» («Особливі причини навернення автора цього скрипту») Теодор Скуминович розкрив причини свого релігійного конвертизму католицизм.

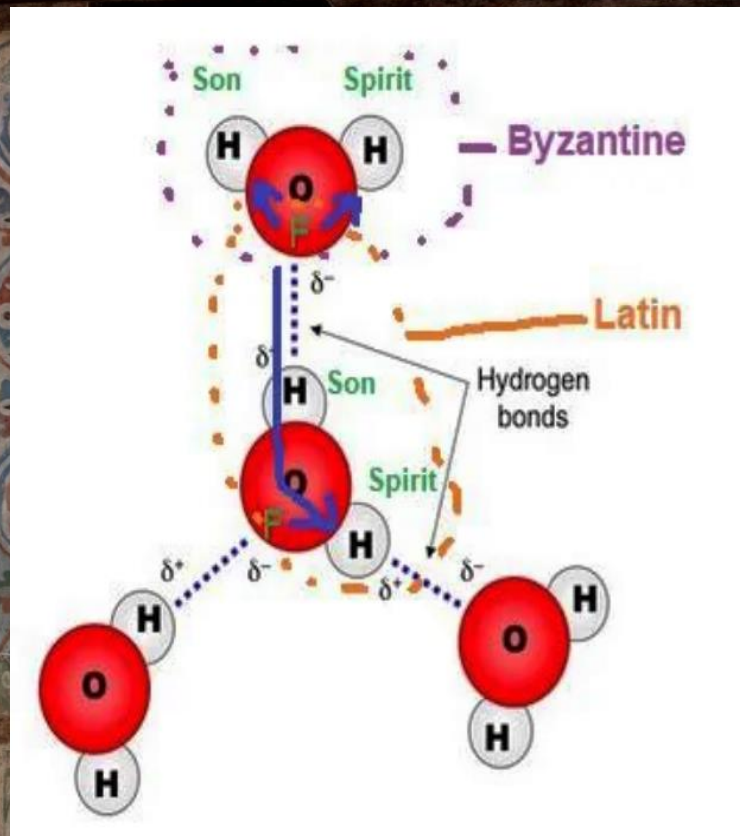

Фердінанд Ходлер "Людина, в якій не лишилося ілюзій"

- Криза чернецтва;
- неосвіченість священства;
- пошук католицької церкви.

У шостому розділі «Przyczyny dla ktorych nie wiele się Disunitow nawraca» («Причини, через які небагато православних навертаються») наведено міркування, чому православне духовенство та аристократія відкинули Берестейську унію

Суперечка латинників та греків щодо *Filioque* на прикладі молекул води

wdzie má stolice / gdsie Chrystusow namiestnik
 confirmat Fratres, y wiata iego nie ustáie/ po
 dbug stow Pańskich / y brány go piekielne nie prze
 magáia: Nie przemága Machomet/ nie przemága
 Schisma / nie przemága Herezja / nie przemága
 confusio y deploranda pisma Bożego niewiados
 mość/ gdsie według Augustyna S^o. Jest Cerkiew
 swięta, Cerkiew iedna, Cerkiew prandżima, Cer
 kiew Kátholicka, náprzeciwio wsfykich Herezij
 woiuáca, woiuáć może, zwoiúat sie iednak nie
 może. Herezja wsfykie (y odszczepieńsina) z niey
 wysfli, iáko rogi niepotrzebne od drzewa odciáte,
 ona zás zostáie w korzeniu swoim, w miłości swo
 iey. Bramy piekielne iey nie przemoga.

ROZDZIAŁ VI.
 Przyczyny dla ktorych nie wiele się Disunitow
 nawraca.

Przyczyna generalna dla ktoroy by narody Xi
 stie Oniey swiętey / y poznania Kátholickiey
 práwdy obiegáli/ vpor iest przy niewiádomości
 y rzeczy y pisma Bożego/ iákom pokázal wyżej: á
 le y osobliwie sa v Disunitow Konsiderátie/ Etos
 re wola ich gásem iúž dobrze ná przyieście Wiáry S^o
 Kátholickiey wygotowána / od przedsie wziętych
 zamyslow

zamyflow hamuial / y od rzeczy dużobawienney
 poraż áia.

2. 1. Niektorym Priuáta nie dopuszcza, áby
 nie byli między Kátholikámi w maley wáza.

Wiele iest w Duchowienstwie ich / náwet y z sfo
 mych präeinentow / ktorzy zá dárem Ducha
 S^o. bład poznawáia / átoli do práwdy iść niechca /
 ne rediganeur in ordinem: á co tám alciuius
 nominis, ábo Thumenámi / ábo Archimándrytás
 mi teraz ná bez ludzji / między ludzji nie byli
 y osłusznikámi. Niestety ná rozum ich nie rozumny
 áboż to zátem niegdys Paracelsus ich vpomina / y
 plonaj byla serdeczna wielkiego ArchEp. Sto
 pa perfudis: Pozyteczneyša, práwól iest w Cer- in P
 kwi Kátholickiey bydź Laitkiem, niż w Cerkwi sch
 Schismatyckiey ArchEpiskopem: Laitcy ábowiem
 w Cerkwi Bożey, legitiimi sa iey Synowie, y kro
 lśma niebieskie przyrodni dziedzice, á Episkopie
 w Schismie y legitiimi nie sa, y dziedzicłma do
 Krolestwa niebieskiego nie máia. Nie może Boga
 mieć zá Ojca, kto Cerkiew nie má zá Mátkę, mowi
 Cyprian S. y zás tenze o Episkopach Schismaty
 ckich: Kto Jedności Ducha, y złączenia pokoin
 nie zachowuje, á od Cerkiewnego zwiásku / Kaptláń
 skiego

- Небажання втратити сан;
- страх осуду з боку людей;
- незнання основ католицького віровчення.

В роботі проаналізовано творчий доробок митрополита Іпатія Потія

З іменем Іпатія Потія пов'язана ціла культурна епоха, що дала поштовх духовному, освітньому та національному піднесенню України. Його авторству належать такі полемічні трактати: “Унія греків з костелом Римським” (1595 р.), “Антиризис, або апологія проти Христофора Філалета” (1599 р.), “Оборона Флорентійського собору восьмого” (1603 р.), “Гармонія, або згода віри Східної Церкви з костелом Римським» (1608 р.), “Реляція, і виклад деяких вчинків стосовно Руських Віленських Церков” (1608-1609 pp.).

Pocięty Hieronim. Αντίρρησις abo apologia przeciwko Krzysztofowi Philaletowi (Wilno, 1600)

Внесок митрополита Іпатія Потія в розвиток національної історіографії

Іпатій Потій, надрукувавши у 1605 р. текст епістоли “Poselstwo do Papieża rzymskiego Sixta III” (“Послання до Папи Римського Сикста IV»), здійснив першу публікацію історичного джерела в українській історіографії. Текст листа датується 1476 р. і репрезентує художній стиль “плетіння слів”, атрибутами якого є лексичні та фонічні повтори.

POSELSTWO
Do Papieża Rzym
skiego Sixta III. od Duchowień-
stwa y od Książat y Panów Ruskich/
w Roku 1476.

Błogosławionemu Sirtowi Papieżo:
wi świętego powszechnego Ko-
ścioła Apostolskiego / Paster-
zowi pasterzow.

Wyucżciwszy w Bogde Oćiec / po swie-
cony Episkop Smoleński Mijail / wy-
brany Elect na Mitropolia Kirowskiej
stolicy y wszytkiej Rusi.
Weściwy w zakonie Oćiec Jan Archimán-
dryt stawnego Pasteru Pieczerskiego. w
Kirowie w Mianastyrze świętych y Bogo-
boynych Oycow Antonia y Theodostia.
Dostoiny y w weściwosci Synacy Oćiec
Makarusz Archimandrit Wilenski Mianá-
styrá S. Symonarzalnej Troycy.

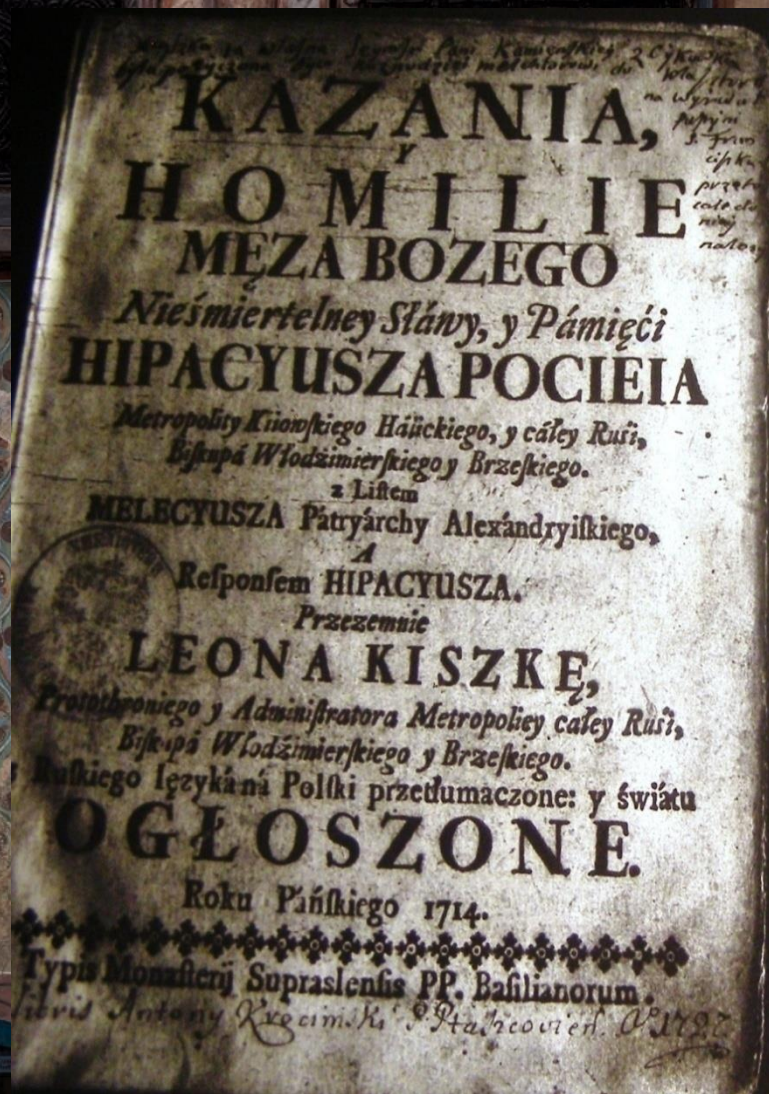
2

Wielce

Pociej Hipacyusz. Poselstwo do Papieża rzymskiego Sixta III od duchowieństwa i od książąt i panów ruskich w roku 1476 (Wilno, 1605).

Надбання національного церковного красномовства

Митрополит Іпатій Потій одним із перших українських проповідників написав казання та гомілії на річне коло богослужінь, які півтора століття після його смерті використовувались у літургійній практиці унійної Київської митрополії. Казання та гомілії Іпатія Потія побудовано за латинсько-польськими риторичними схемами XVI ст., що сприяло засвоєнню українським церковним красномовством ораторсько-повідницьких традицій Заходу.

Kazania i Homilie Meza Bozego Nieśmiertelnej Sławy, y Pamięci Hipacyusza Pocieia Metropolity Kiiowskiego Halickiego, y całej Ruśi (Suprasl, 1714).

Епістолярій митрополита Іпатія Потія

Епістолярний доробок Іпатія Потія є цінним історичним матеріалом для вивчення суспільно-церковних відносин кінця XVI – початку XVII ст. Він вміщує листування із князем Костянтином Острозьким, Кліриком Острозьким, александрійським патріархом Мелетієм Пігасом, Мелетієм Смотрицьким, а також приватно-побутовий епістолярій.

28

RESPONS

HIPACYUSZA POCEIA, Metropolity ca-
łey Rusi, Biskupa Włodzimierskiego, i
Brzeskiego, na List Melecycusza Patriarchy
Alexandryjskiego.

Hipacyusz, z Bożey, i Stolicy Świętey Apostolskiej Rzym-
skiej Łaski, Metropolita Kijowski, Halicki, i wszystkiey Rusi,
Biskup Włodzimierski, i Brzelki, Archimandryta Peczarłki.
Melecycuszowi Patriarsze Alexandryjskiemu, Zbawienia od
Dana naszego JESUSA Chrystusa, przy długoletnim
zdrowiu życzy.

NA początku Responu mego na List Waszey miłości muszę boleć
z Bazylim Wielkim, że odległość Egiptu od Roxolańskich krajow,
niedostatek w krajny Bisurmańskie Postanow, samych na koniec dróg
niebezpieczeństwo, i Prowincyi Afrykańskich tylo co słyszana wiado-
mość, tak potrzebną o Wierze Świętey tamtą rozmowę, ponie-
waż: *Mało iść u nas i drogę wiadomych ludzi, i do tych postug go-
toowych, dla tego odpuść nam, wyrozumiawszy przyczyny niepręd-
kości, i omieszkania naszego.* Opowiedział, tak mniemam, Cyryll
Archimandryta Waz, iakie na morzu nawalności, iakie na ziemi tru-
dności, iakie od dzikich ludzi utrapienia, iakie od obcych ucier-
piał przesładowania, póki długiego z Alexandryey do Polski, z Pol-
ski do Alexandryey nie zakończył pielgrzymowania; ten zaś, że o
moiey, do piastowania Biskupiego Urzędu, nie tylo zgodney, ale
i dostateczney, doniósł Waszey Miłości naucę; pamam na twarzy czy-
stym wstydem, pokorne rumieniąc oblicze, gdy zważam z Apostołem
Świętym, że dostojność nauki samemu tylo bydyć ma przyzwoite
1. Cor: 1. Jezusowi: *Który się nam stał mądrością od Boga, i sprawiedliwo-
ścią, i poświęceniem, i odkupieniem, aby takó jest napisano: kto się
chłubi, w Panu się chlubił.* Mądrość nasza prawda test, umię-
tność

Hipacyusz Pocię. Respons na list
Melecycusza pisany r. 1601 (Poczaïow,
1788).

Основні результати роботи

- Досліджено особливості композиційної, змістової організації творів Теодора Скуминовича та митрополита Іпатія Потія у контексті міжконфесійної суперечки другої половини XVI – першої половини XVII ст. в Україні;
- охарактеризовано риси ідіостилію Теодора Скуминовича та митрополита Іпатія Потія, комунікативні засади текстотворення їхніх творів;
- вивчено застосовані Теодором Скуминовичем та митрополитом Іпатієм Потієм прийоми аргументації; описано методи тлумачення біблійних текстів; верифіковано достовірність наведених полемістами цитат зі Святого Письма, творів учителів церкви.
- Отримані результати роботи дозволили отримати принципово нові відомості про досі маловідомі пам'ятки українського полемічного письменства, які позначилися на церковному житті України у першій половині XVII ст.

Монографії та статті за темою роботи

- *Дві одноосібні монографії* (Полемічна творчість Теодора Скуминовича в історичній, богословській та риторичній проєкціях. Київ, 2023. 224 с.; Творчість митрополита Іпатія Потія та полемічна література на межі XVI – початку XVII ст.: Джерела. Риторика. Діалог. Київ, 2011. 240 с.)
- *шістнадцять одноосібних статей, які було опубліковано у вітчизняних наукових фахових виданнях.*

Р. Ф. ТКАЧУК

...

ПОЛЕМІЧНА ТВОРЧІСТЬ
ТЕОДОРА СКУМИНОВИЧА
В ІСТОРИЧНІЙ, БОГОСЛОВСЬКІЙ
ТА РИТОРИЧНІЙ ПРОЄКЦІЯХ

Християнская книга, книга.org.ua

Руслан ТКАЧУК

ТВОРЧІСТЬ МИТРОПОЛИТА
ІПАТІЯ ПОТІЯ ТА ПОЛЕМІЧНА
ЛІТЕРАТУРА НА МЕЖІ
XVI — ПОЧАТКУ XVII СТ.
Джерела. Риторика. Діалог

Опубліковані позитивні рецензії провідних учених-медієвістів

РЕЦЕНЗІЯ

УДК 82.09

ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗАБУТТЯ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛЕМІСТА ТЕОДОРА СКУМИНОВИЧА

Оксана Сліпушко,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри історії української літератури, теорії літератури і літературної
творчості Інституту філології Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Oksana-slipushko@ukr.net

Ткачук Р. Ф. ПОЛЕМІЧНА ТВОРЧІСТЬ ТЕОДОРА СКУМИНОВИЧА
В ІСТОРИЧНІЙ, БОГОСЛОВСЬКІЙ ТА РИТОРИЧНІЙ ПРОЄКЦІЯХ:

Закарпатські філологічні студії

РОЗДІЛ 15 РЕЦЕНЗІЇ

УДК 82.09

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.31.48>

НОВІ КОНТУРИ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛЕМІЧНОГО ПИСЬМЕНСТВА¹
Рецензія на монографію Ткачука Р. Ф. «Полемічна творчість Теодора Скуминовича
в історичній, богословській та риторичній проєкціях». Київ: КММ, 2023. 223 с.

THE NEW CONTOURS OF UKRAINIAN POLEMICAL LITERATURE

Review of the monograph by R. F. Tkachuk "The polemical work
of Teodor Skuminovich in historical, theological and rhetorical projections".
Kyiv: KMM, 2023. 223 p.

Соболь В. О.,
orcid.org/0000-0003-0484-6874
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри українистики факультету прикладної лінгвістики
Варшавського університету

Українська польськоювна полемічна літе- dowi ruskiemu podane» (1643 р.). В новітні часи

Сліпушко О.М. Рецензія. Повернення із
забуття українського полеміста Теодора
Скуминовича. *Мова і Культура*. Київ, 2023.
Вип. 25 (Т.І (205)). С. 81–83.

Соболь В. О. Нові контури українського
полемічного письменства. Рецензія на
монографію Ткачука Р.Ф. «Полемічна
творчість Теодора Скуминовича в історичній,
богословській та риторичній проєкціях» Київ:
КММ, 2023. 223 с. *Закарпатські філологічні
студії*. Ужгород, 2023. Вип. 31. С. 275–276.

Обсяг впровадження роботи

- Оpubліковані монографії – «Полемічна творчість Теодора Скуминовича в історичній, богословській та риторичній проєкціях» (Київ, 2023), «Творчість митрополита Іпатія Потія та полемічна література на межі XVI – початку XVII ст.: Джерела. Риторика. Діалог» (Київ, 2011) – розіслано в основні наукові бібліотеки України (НБУ ім. В. І. Вернадського), Польщі (бібліотека Варшавського університету, бібліотека Ягеллонського університету), США (бібліотека Піттсбургського університету). Книги продаються в інтернет магазинах та наукових книгарнях Києва (<https://www.kniga.org.ua/product/31687/>).
- Оpubліковані статті за темою роботи доступні на онлайн ресурсах Київського національного університету імені Тараса Шевченка (<https://philology-journal.com/index.php/journal/article/view/178>).
- Отримані основні результати, ідеї виголошено в доповідях на міжнародних і всеукраїнських конференціях, семінарах, симпозіумах.